

F O A I E

pentru

MINTE, INIMA și LITERATURA.

No. 23.

Dumineca 2. Junie.

1840.

**Domnului
Marelui Banu M. Ghica,
capul Departamentului din neuntru,
Presidentul Eforiei scolaeru
etc. etc. ect.**

Ърмаге

Анвзцѣтѣра іар а лимбилор стрзине претѣтіндеї аге ѣн скопѣ. Да ної пз-нз акѣм че скопѣ а авѣт? Скопѣа по-літїк шї комерчіал? Дар нѣ ведем ан шкоалеле ноѣстрѣ: тѣрчѣаска, немѣеаска шї мѣскѣаска. — Скопѣа літерар? — Дар н'ам вѣзѣт сѣ се анвѣце лимбиле докте антр'ѣн кіпкѣм сѣ се арате афїнітатеа шї релациа дїнтрѣ елѣ, ка де ачї сѣ пѣтем ведеа афїнітатеа шї релациа антрѣ лимбиле ворбітоаре шї антрѣ а ноастрѣ, шї іар релациа лимбилор ворбітоаре кѣтрѣ чѣлѣ докте. — Скопѣа ка сѣ кѣлатївзм пе а ноастрѣ? — Дар нѣ с'а вѣзѣт спре ачѣст сѣфершїт сѣ се каѣе ан шкоале лимбиле де ла карѣ пѣтеа сѣ се анкїее а ноастрѣ шї сѣ се кѣлатїве. Спорїнда дѣпе фїреа еї: лимба ноастрѣ се асѣамзана ан шкоале пзнз акѣм антокмаї ка о плантѣ че креѣе ан пзмант непрїїн-

чїос ан мїжлокѣа алтор планте пзгѣї-тоаре еї шї кѣ тоатѣ ангрїжіреа грѣдї-нарѣлї, еа нѣ фаче де кѣт а креѣе пї-пернїчїтѣ шї рахїтїкѣ. Де лимба латїнѣ авїа ам авѣт о катедрѣ нїжнгрїжітѣ шї маї пзрѣсїтѣ, шї де лимба італіанѣ нїчї ѣна! шї де лимба франѣезѣ опт класе! Карѣ есте скопѣа лимбїї франѣезе? Ка сѣ о анвзцїзм? ка сѣ пѣтем кѣ дѣнса а не савѣї ла трѣвїнѣе, пентрѣ кѣ а ажѣне о лимлѣ генералѣ? — Ансѣ н'авем пзнз а кѣм нїчї ѣн ромѣн, почїѣ сѣ зїкѣ, нїчї дїн чѣї че? шї аѣ ѣрмаѣ анвзцѣтѣрїле ан Франѣа, лас ла о парте пе школарїї колѣуїѣлї ноетрѣ, карѣ сѣ поатѣ ешї афѣрѣ шї фѣрѣ темерѣ сѣ поатѣ зїче: кѣ еѣ скрїѣ ка ѣн франѣез, ан време че ка сѣ зїкѣ: еѣ скрїѣ ка ѣн грек, еѣ скрїѣ ка ѣн немѣц, ам авѣт шї авем дѣстѣї. Тре-вѣе сѣ фїе вре о прїчїнѣ, кѣчї нѣ се поа-те ка лимба франѣозѣаскѣ сѣ фїе аша де аневоїе, маї аневоїе де кѣт лимба ѣрма-нѣ. Прїчїна есте фоарте лесне де афлат; прїчїна есте кѣ н'о анвзцїзм атѣнчї кѣнд трѣвѣе; прїчїна есте, ка ла тоате лѣкрѣ-рїле, кѣнд врем сѣ ле анвзцїзм фѣрѣ ме-тод, фѣрѣ орѣндѣїалѣ.

Ла формареа лімбїі францозеї, взр-
цїї карїї аґ креато аґ фост дїн ачїа кар-
рї ашї фккѡсерѡ едѡкація латїнеїше гре-
чеїше шї італїенеїше. Фермекѡ ачестор
лімбї іа фккѡт сѡ дѡа лімбїї лор о ор-
тографїе ал кѡрїа кѡвѡнт ал афлѡ чїнеѡа
нѡмаї ан ачесте лімбї; сѡї дѡа нїше фра-
се адаѡнате дїн скрїіторїї гречї, латїнї
шї італїенї, шї сѡ ле ѡнедекѡ ла ѡн лок
кѡ фрасселе адаѡнате дїн гѡра попорѡлѡї
француз. Аша ан зїоа де асѡзѡї ачѡшї
ѡн француз каре се нѡше шї креїше кѡ
лімѡа французѡ ѡсфел кѡм се борѡеїше де
ѡбїе ан ораше, ан театре, пе амѡѡане,
пе трїѡѡне, пе катедре, іар нѡ кѡм о бор-
ѡек пе ла сате, ачѡшї ѡн асеменеа фран-
цуз нѡ поате сѡ фїе ан старе а скрїе
лімѡа са en savant, де нѡ ва кѡѡѡше чѡл
пѡцін лімѡа латїнѡ; кѡчї афарѡ де фор-
марѡа стїлѡлѡї, каре се фаче аѡѡѡлѡ де
нормѡ пе аѡторїї класїчї, дар ачѡшї
ла ортографїе е сіліт ан тоатѡ ѡїѡа сѡ
каѡте ла дїксіонар, де нѡ ва шї чѡл пѡ-
цін латїнеїше саѡ італїенеїше. Кѡм дар
ѡрем ка нѡї сѡ пѡтем аѡѡѡа лімѡа фран-
цузѡскѡ пентрѡ кѡ не ам пѡс ан коле-
ѡїѡа нострѡ опт класе де лімѡа ачѡста,
класе формате маї мѡлт пентрѡ ка сѡ
ампїегѡм пе клїенцїї нѡшрї де кѡт пент-
трѡ кѡ а чѡрѡт'о трѡѡїнѡа?

ѡн француз, спре есемпѡл, нѡ поате
шї ка сѡ деѡсѡѡекѡ сѡѡстантїѡїї фемеѡшї
чїї карї се скрїѡ кѡ ance шї чїї карї
се скрїѡ кѡ ence де кѡт сѡ стѡа тот-
аѡѡна кѡ мѡна пе дїксіонар, дѡка нѡ ва
шї латїнеїше саѡ італїенеїше; нѡ поате а-
семенеа сѡ деѡсѡѡекѡ пе (o) дїн (au)
шї (eau) фѡрѡ дїксіонар де нѡ ва шї а-
чѡсте лімбї. Кѡм ва шї дар ромѡѡл, де
нѡ ва фї прѡѡтїт маї дїѡаїнте. Пѡѡѡ

сѡ арѡт імпортанѡа шї трѡѡїнѡа чѡл ма-
ре а лімбїї італїане кѡ трѡѡѡе ѡѡѡѡт ан
класеле чѡле д'анѡѡїѡ пентрѡ алте кѡѡїнте
маї марї, ѡїѡ арѡѡа кѡ ачѡшї пентрѡ
ачѡст кѡѡѡнт дѡка ѡрем сѡ аѡѡѡѡм фран-
цузѡше маї темїїнїк шї маї лѡсне, трѡѡѡе
сѡ се ѡѡѡе маї анѡѡїѡ лімѡа італїанѡ
ан шѡѡале шї апѡї чѡл французѡскѡ. Кѡѡѡ
кѡпїѡлѡа ва аѡѡѡѡа італїенеїше: *abbod Anza, alli Anza, const Anza* лї
ѡа фї фѡарѡте лѡсне, кѡѡѡ ва аѡѡѡѡа фран-
цузѡше, сѡ скрїе *abond Ance, alli An-
ce, const Ance* асеменеа кѡѡѡ ва
аѡѡѡѡа італїенеїше: *audi Enza, corri-
spod Enza dilig Enza, provvid Enza .
. . . .* лї ва фї фѡарѡте лѡсне сѡ скрїе фран-
цузѡше *audi Ence, correspod Ence,
dilig Ence, provid Ence* асеменеа
пентрѡ прѡѡѡѡїѡреа (o) кѡѡѡ се скрїе кѡ
(au) французѡше, дѡка шїе пе де о пар-
ѡте ан італїенеїше чѡле чѡ се прѡѡѡѡѡѡѡ (au)
кѡм *audienza, auroga, aureola*
нѡ ва ѡенї нїчї о лѡѡѡ ан іспїѡѡ сѡ
скрїе французѡше *odiance, ogoe, ogeo-
le, чї audience, aurore, auréole; де і*
се ва сѡѡѡне іарѡ кѡ тоате ѡѡѡѡе чѡ
сѡѡнт де орїѡїнѡ греѡѡскѡ шї латїнѡ саѡ
шї ромѡѡѡ каре аѡ ан сїне (a) ѡрмаѡ
де доѡ конѡне, ан французѡше конѡна
ѡрѡѡѡѡѡѡ се фаче u, лї еѡте лѡсне сѡ
факѡ пе *palma, psalmu, ромѡѡѡшї pau-
me, spaume, французѡше кѡм шї пе fan-
tasma італїенїск саѡ греѡѡск сѡ'л факѡ*
французѡше *fantauime, саѡ fantóme* шѡл:
лѡѡѡм іар тоате ѡѡѡѡе греѡѡшї каре ан
чѡп прѡѡѡїѡїѡ (ev) шї с'аѡ прїїміѡ де іта-
ліенї кѡ аѡѡѡѡѡѡѡлѡ італїенеїше, лї еѡте
лѡсне а нѡ ле грешї кѡѡѡ аѡѡѡѡѡ фран-
цузѡше, прѡѡѡ *emblema, emfasi, entu-
siasmo* шѡл: пе каре нѡ ва ѡенї апѡїѡ

нічі одатъ аѢ іспітъ але скріе францозеце нічі ромзнецце почит *amblème, amphase anthusiasme*. Анез ачесте піаде аѢлеснітоаре ле аааѢсеіѢ аѢаінте нѢ маі ка сѢ арзт требѢица де а се вѢга лімеа італіанѢ маі наінте де кѢт чеа францезѢ, дін каре ісворзек мѢлціме де аѢлеснірі каре пентрѢ прескѢртаре ле так, кѢчі кѢцїтѢла меѢ ачі нѢ есте сѢ фак о грѢматікѢ, шї деспре дѢнсеае се ва ворѢї ла локѢла лор.

Інтр'о школаѢ де лімеї стрѢіне,) фїе аѢ орї че царѢ ва фї ачаа школаѢ, де се ва вѢга шї лімеа францезѢ, требѢе вѢгатѢ маі наінте лімеа італіанѢ саѢ латїнѢ ка сѢ поатѢ аѢвѢца кѢ темейѢ пе че д'ѢнтѢїѢ. Ної анез авем шї алте кѢвінте маі марї де кѢт тоцї чеїлааці ка сѢ амѢрѢцішѢм лімеа італіанѢ шї сѢ о вѢгѢм аѢ класеле чеае д'ѢнтѢїѢ де Ѣманїоаре.

КѢнд о провінціе а дачїей ар фї авѢт ворочїреа а шї кѢлїва діалектѢла сѢѢ ромзнецк шї а'л аааѢче аѢ старе а еспрїма тоате ідеїле вѢаѢлаї нострѢ пе Ѣн план регѢлат шї конс.кѢнт, каре ромзн кѢ жѢдікатѢ нѢ ар фї прїїміт ача діалект, аѢтскмаї дѢпе кѢм се іа фїе-каре дѢпе чеа бїсерїческ, авѢндѢ'л де нормѢ? КѢнд не ар спѢне чїнева вѢ есте асфїа де діалект ромзнецк кѢлїват кѢ аѢторїї сѢї, кѢ бїбліотечеле саае, кѢ діксіонареае саае, шї ачаа поате сѢ не саѢжаскѢ де нормѢ кѢм сѢ кѢлївѢм пе аа нострѢ; каре дін кѢці аѢ дрепт скоп аѢтемѢреа шкоалелор шї кѢлївареа лімеїї дѢпе фїреа еї, нѢ ар дорї сѢ шїе каре есте ача діалект ка сѢ'л вѢгѢм аѢ школаеае ностре? Ача діалект есте лімеа італіанѢ, каре нѢмаї аѢ релацие кѢтре чеааааае лімеї есте о лімеѢ, кѢтре а нострѢ аѢ-

сѢ есте діалектѢла ромзнецк чеа кѢлїват, прекѢм аѢнтр'о време ера ачаа аа дѢціѢлаї пентрѢ італіа аѢтреагѢ. Ва фї о дестѢла довадѢ Паралелїсма че факѢ аѢтре маѢрїа шї форма ачестор доѢ діалекте каре а шї аѢчепѢт а се пѢелїка. Ва пѢтеа чїнева веае вокаѢлларѢла де ворѢеае радікале шї грѢматїка лор, шї мѢ мѢнѢгїѢ а креае кѢ ва фї конѢїне ка шї мїне дестре ачест адеѢѢр шї деспре требѢица а се вѢга аѢ класеле ностре маї аѢтѢїѢ де кѢт орї че лімеѢ. Анез ної пѢнѢ акѢм ам авѢт лімеа францозеаскѢ, шї фѢрѢ а пѢтеа сѢ о аѢвѢцѢм пентрѢ ѢрѢтѢла мѢтод че с'а арѢтат маї сѢс, пентрѢ кѢ се аѢвѢца нѢ ла времеа еї, а конѢрїѢїт шї ва конѢрїѢї а не стрїка шї лімеа, авѢндѢсе жѢнімеа маїмѢѢеце дѢпе форма ачїїї лімеї. БаѢе чїнева де сеамѢ, кѢ маї наінте кѢнд се кѢлѢїа маї пѢїїні банї пентрѢ школае, шї аѢкѢ пентрѢ лімеа францезѢ маї нїмік, еша скрїїторї ромзнї прекѢм рѢпогатѢла Грїгорїе МітрополїтѢла шї аації а кѢрора лімеѢ шї компѢнере вор пѢтеа аѢ тоатѢ времеа сѢ плакѢ шї сѢ доведеаскѢ кѢ ашї скрїа ромзнецце ідеїле че аеа. Де кѢнд кѢлѢѢе цаа банї маї мѢлці шї кѢ лімеа францозеаскѢ шї маї мѢлѢт де атѢнчі нїчі лімеа францозеаскѢ нѢ аѢвѢцѢм, шї пе чеа ромзнецкѢ ам скїмоносїто де тот.

Пре азнѢѢ ачестеа, лімеа францозеаскѢ, де нѢ ар аеа аѢторїї сѢї, аѢ карї поате чїнева кѢлеѢе атѢтеа ідеї, ар фї, дѢпе кѢм шї есте, лімеа чеа маї сѢракѢ шї маї недестоїнікѢ а аѢвѢца чїнева о шїїнѢѢ аѢтр'Ѣнсеа маї вѢртос ліѢратѢра. СкоаѢѢ чїнева дін еа ворѢеае гречїї шї латїне, шї нѢ шїѢ кѢ че ва рѢмѢнеа; анез ворѢеае нѢ фак нїмік, форма Ѣнеї лімеї аї а-

ратъ дестоїніа, шї форма французейї є-
сте фoарте мікз, фoарте піпернічїтз, фoар-
те переглатз, ка сз о фeрeаскз крїато-
рїї єї де єкївоче шї нежнцелесѳрї, аѳ фoст
сіліці сзї деа ачeастз ортографїе прїн ка-
ре довжндїм анцилесла маї мѳат кѳ окїї
де кѳт прїн ѳрекї. Антр'анса веде чї-
неба характерѳла ѳнѳї омѳ че пѳцін се гжн-
дїше шї борбеше мѳат; ан нїчї антр'о
лімез нѳ с'аѳ скрїс атзтеа де мѳате кзрїці
ка ан чеа францoзeаскз, шї де ва стоарче
чїнеба тоате кзрїале єї кѳ аѳторї кѳ тот
анпрѳвнз, нѳ поате скоате ѳн Омер, ѳн
Вїрїїа, ѳн Данте, ѳн Мілтон, ѳн Гете.
Пре лангз ачeастеа нїчї о лімез оменeаскз
нѳ єсте ан старе сз єспрїме кѳ дeс-
вжршїре кѳцетареа Омѳлѳї, пентрѳ кз лї
ліпсеїе борбе, шї лімба францoзeаскз є-
сте шї маї недeстоїнїкз спре ачeаста де
кѳт тоате, пентрѳ ачeа єсте сзракз ан
борбе, шї богатз ан фрасе, антокмаї
ка ѳн ом че воїеїе сз снѳе чеба, лї лі-
псеїе борба, шї анчeпe а фаче фeлѳрїмї де
фрасе ка сз фїе анцилес. Апої сз маї
вазз чїнеба шї борбеле че аѳ ан сїне о
афїнітате де анцилес кз н'аѳ шї о афїні-
тате де сѳнeт ка ан алте лімбї. Ан а-
чeастз лімез борбеле паре кз сѳнт арѳн-
кате де антзмпларе фзрз гжндїре. Веде
чїнеба: lieu, шї апої localitė шї local;
oeil шї апої oculaire; paїen ш'апої
paganisme; fraire, шї апої fraternel,
fraternitė — фзрз frate, фзрз
ucidere, ш'апої fraticide фзрз ho-
ste (oaste) шї апої hostile, hostilitė, фз-
рз lucru, ш'апої lucrati шї алтеле мѳа-
цїме. Кѳм поате чїнеба анвзца ан ас-
менeа лімез о лїтзратѳрз ѳнде нѳ поате
адѳна ка ан алте лімбї фамїлії де борбе
ѳѳ рздзчїна лор.

Тоате ачeастеа с'аѳ зїс нѳмаї пентрѳ
фолосѳла літерар кз нѳ требѳе лімба фран-
зeзз бзгатз ан шкоале маї наїнте де
кѳт алте лімбї. Че се атїнѳе ангз де
фолосѳла морал каре єсте шї маї їмпорт-
тант, вазз чїнеба чеа че арзт ан нота
I а Паралелїсмаѳї че се пѳблїкз. Пентрѳ
прескѳргаре так ачї дeспре ачeаста, шї а-
пої требѳе сз фїѳ консекѳент кѳ планѳа
мѳ; кзчї темзндѳмз, де прeжѳдїцeлe оа-
менїлор пентрѳ ачeаста лімез че а аѳѳнe
о манїе ан тоате каселе шї ан тоате чер-
кѳрїле, сѳнт сіліт сз о прїїмек ан ачeст
прожeт; пентрѳ кз пзрїнциї шї арцїнеа ко-
пїї фзрз єдѳкацїе шї непрокопсіці, кѳм ам зї-
чe нe дѳшї ла бїсрїкз, дака нѳї ва аѳзї дїн чеа
маї фрацeтз вжрeтз а ангжнa францoзeїе.

Сз пзшїм акѳм шї ла метoдѳла шкоа-
лелор саѳ анвзцзтѳрeї. Де ва черчeтa
чїнеба борба анвзцзтѳрз ан адeвзрa-
та ансeмнаре ан фїе че лімез, саѳ ан ан-
сзмнареа кѳ каре с'а прїїмїт ан лімба ромз-
неаскз, ва сз зїкз пзшїреа прїн каре до-
вжндїм кѳношїнцeлe че нѳ лe ам аѳѳт.
Ан орї че лѳкрѳ грешацїе чїнеба де нѳ
ва ѳрма пасѳрїлор че фаче натѳра ан лѳ-
крзрїле сале; тот че єсте дѳпe натѳрз
єсте шї маї лeгнe. Натѳра ан тоате лѳ-
крзрїле сале се салѳацїе кѳ єлeмeнтe дїн
каре ашї алкзтѳцїе апої продѳкцїїлe, шї
ан тоате лѳкрзрїле сале о вeдeм кз дe-
ла аналїс трeчe ла сїнтeс. Цeнїѳа, кзнд
їнвeнтз, кзнд крoїeїe, тотд'аднa прїн а-
налїс трeчe ла сїнтeс; прѳжнкѳл кзнд ан-
чeпe а борбї шї а довжндї кѳношїнцe, ан-
тзїѳ кѳноацїе ш'апої нѳмeїe, антзїѳ а-
дѳнз єлeмeнтe де їдeї шї де борбе, шї
апої анчeпe а конeїна жѳдїкзцї шї фpa-
сe; вeдeм кз мїнтeа лѳї дeла аналїс пз-
шацїe трeпtat ла сїнтeс дїн чеа маї фpa-

НІТЪ ВЪРСТЪ ПЪНЪ. ЛА БЪТРАЖИЦЕ, ШІ АН
ТОАТЕ ВЕДЕМ КЪ АНВЦЦТЪРА ЧЕРЕ МЕТО-
ДА АНАЛІТІК КА СЪ СЕ ПОАТЪ НЪМІ АН-
ВЦЦТЪРЪ, АДІКЪ КА СЪ ПОАТЪ ПЪШІ. КЪНД
НЪ СЕ ВА ЛЪА АЧЕСТ МЕТОД, ТОТЪ'АШНА, ФІ-
ІНД АН ПРОТІВА НАТЪРЕІ, АНВЦЦТЪРА СЕ
ФАЧЕ ЗЪБАВНІКЪ ШІ МАІ ФЪРЪ СПОР, ІАР
СПОРЪА ЧЕ АР ПЪТЪА СШІ НЪ'А ПОАТЕ ЧІНЕ-
ВА АВЕА ДІКЪТ АНТОРКЪНДЪСЕ ПЕ НЕІМЦІ-
ТЕ КЪ МІНТЕА ІАР ЛА АНЪЛІС АДІКЪ ЛА А-
ФЛАРЕА ПРІЧІНІІ. ПРЪТЪІНДІНІ ЄСТЕ ДЕ НЕА-
ПЪРАТЪ ТРЕБЪІНЦЪ ЛА АНВЦЦТЪРЪ МЕТОДА
АНАЛІТІК, ШІ КЪ МЪАТ МАІ ВЪРТОС ЛА НО-
РОАДЕЛЕ ЧЕ АНЧЕП.

АНСЪ ЧЕ ЄСТЕ МЕТОДА АНАЛІТІК ДЕ КЪТ
А ПЪШІ ЧІНЕВА КЪ ШКОЛАРІІ СЪІ ДЕЛА ЧЕЛЕ
КЪНОСКЪТЕ КЪТРЕ ЧЕЛЕ НЕКЪНОСКЪТЕ, ДЕЛА
ЧЕЛЕ МАІ ЛЕСНЕ КЪТРЕ ЧЕЛЕ МАІ АНЕВОІЕ? СЪ
ПЪНЕМ АКЪМ ШН КОПІА ЛА АНВЦЦТЪРЪ;
ТРЕБЪЕ ПРІН ЛІМБА СА ПРІН ВОРБЕЛЕ ШІ ІДЕІ-
ЛЕ КЪНОСКЪТЕ ЛЪІ СЪІ ФАЧЕМ КЪНОСКЪТЕ
АЛТЕ ВОРБЕ ШІ АЛТЕ КЪНОШІНЦЕ, АНСЪ ФЪ-
РЪА СЪРІ ПЕ СКАРЪ ПРОГРЕСІВЪ А НАТЪРЕІ.
РОМЪНЪА ДАР ТРЕБЪЕ СЪ АНЧЕАПЪ РОМЪНЕ-
ЦЕ, ШІ КА СЪ НЪ ГРЕШІМ ПЛАНЪРІЛЕ НОАСТРЕ
ПЕ АЧЕАСТЪ СКАРЪ, ДЕ АЧІ ВОМ ТРЕЧЕ КЪ
ДЖНСЪА ЛА О ЛІМБЪ САЪ ДІАЛЕКТ ЧЕ АРЕ МАІ
МЪАТЪ АСЕМЪНАРЕ КЪ ЛІМБА ЛЪІ, АЧЕАСТА Є-
СТЕ ЛІМБА ІТАЛІАНЪ ЄСТЕ ЛІМБА РОМЪНЕА-
СКЪ АН СТАРЕА ВЪРБЪЦІІ, ЄСТЕ ЛІМБА РОМЪНЕА-
СКЪ ЧЕ СЕ КЪВІНЕ ШНЕІ МІНЦІ МАТОРЕ ШІ АІ
ТРЕБЪЕО ДЕОСЕБІТЪ ЛІМБЪ ДЕ КЪТ А КОПІАЪ-
ЛЪІ, САЪ А ШНЪІ НОРОД АН ПРЪНЧІАЛЪІ.

КЪ МАТІРІАЛЪА ДЕ ВОРБЕ ЧЕ ДОВЪНДЕЦЕ
ШН РОМЪН АН АЧЕСТЕ ДОЪ ДІАЛЕКТЕ РОМЪ-
НЕСК ШІ ІТАЛІАН, ПОАТЕ ПЪШІ КЪ МАРЕ АН-
ЛЕСНІРЕ ЛА ЛІМБА ФРАНЦЕЗЪ, АН КАРЕ ДОВЪН-
ДІМ ШІ АЛТЕ ВОРБЕ ВЪЗЪНД ШІ АЛТЕ ФОР-
МЕ; КЪ КЪТЕ ТРЕІ ЛІМБІ, АКЪМ ПОАТЕ ПЪ-
ШІ ЛА ЛІМБА ДАТІНЪ, КАРЕ НЪ Є АЛТА ДЕ

КЪТ ВОРБЕЛЕ ШІ ФОРМЕЛЕ ІТАЛІЕІ ВЕНІ АН-
ТРЕЦІ АДЪСЕ ЛА СІНТИС; ВОІЪ ОЪ ЗІК АДІ-
КЪ КЪ КЪ ВОРБЕЛЕ ДІН ЛІМБА РОМЪНЪ, ІТА-
ЛІАНЪ ШІ ФРАНЦЕЗЪ КЪНОАЩЕ ЧІНЕВА МАІ
ТОАТЕ ВОРБЕЛЕ ДІКЪІОНАРЪЛЪІ ЛАТІН, ШІ Н'А-
РЕ МАІ МЪАТ ДЕ АЧІ АНАІНТЕ ДЕ КЪТ А ВЕ-
ДЕА ФОРМА САЪ СЪХІМАТІСМЪА АЧЕЦІІ ЛІМБІ
СІНТЕТІЧЕ, ЛА КАРЕ, ВА СЪ АЖЪНГЪ. ІТАЛІА ВЕКЕ
А ТРЕБЪІТ СЪ ТРЕАКЪ ПРІН ТРЕПТЕЛЕ АНАЛІСЪЛЪІ,
СФЕЛ КЪМ АЪ ТРЕКЪТ ТОАТЕ НОРОАДЕЛЕ, ШІ АСФЕА
КЪМ ТРЕЧЕ ШІ АНЪШІ ПРЪНКЪА КЪТРЕ ВЪРБЪЦІЕ
КЪ ЛІМБА СА. КЪТЪ ДІОСЕБІРЕ ЄСТЕ ДЕЛА ЛІМБА
ПРЪНКЪАЛЪІ ПЕРМАН ПЪНЪ ЛА ЛІМБА ЛЪІ ГЕТЕ!

ДЪПЕ ЧЕ АМ АРЪТАТ НЕКЪВІІНЦЕЛЕ СІ-
СТЕМЕІ ТРЕКЪТЕ, АНДРЪСНЕСК А ПРОПЪНЕ ШІ
ЄЪ О ПЪРЕРЕ КАРЕ ЄСТЕ КА О КОНКАЪЗІЕ ДІН
ЧЕЛЕ ЗІСЕ ПЪНЪ АЧІ.

АНЪІЪ ТОЦІ ПРОФЕСОРІІ СЪ СЕ СКЪ-
ТЪРЕ КЪ ТОТЪА ДЕ СІСТЕМА ТРЕКЪТЪ, ПЕН-
ТРЪ КЪ СОКОТЕСК КЪІ ВА ФІ ВЕНІТ ЧЕАСЪА
СЪ КАЪЪ; АДОІЛЕА, СЪ ФАКЪ КЪМ СЪ
КЪНОАСКЪ БІНЕ ЛІМБА РОМЪНЕАСКЪ; ПЕНТРЪ
КЪ НЪ Є АНЕВОІЕ; А ТРЕІЛЕА СЪ АІБЪ О АН-
ЦЕЛЕЦЕРЕ АНТРЕ СІНЕ, О ШІРЕ, О АДЪНАРЕ
ШІ О МЪСЪРЪ САЪ ШІМЕ, ОАРЕ-КАРЕ КЪ КА-
РЕ СЪШІ ФАКЪ КЪТЪА САЪ ФЕАЪА СІСТЕМЕІ
АНВЦЦТЪРІЛОР ДЕ АЧІ АНАІНТЕ.

ДЪПЕ КЪМ АЪ ФОСТ АНТОКМІТЕ ШКОА-
ЛЕЛЕ ПЪНЪ АКЪМ, СЪ СЕ РЕФЪНДЕ ДЕ ТОТ
ШІ СЪ РЕМЪЕ НЪМАІ МЕТОДА АНКАСТЕРІ-
АН, А КЪРЪІА АНТРЪАЩЕРЕ АН ЦАРЪ, ШІ КЪ
ПРІЛЕЖЪА АЧЕСТА О ЗІК КЪ СЪНТЕМ ДАТОРІ
ДАЪІ ДЪМІТРІЕ ВІЛІА. АНВЦЦТЪРІЛЕ АН-
СЪ ЧЕ СЕ ДАЪ ПРІН АЧЕСТ МЕТОД ТРЕБЪЕСК
РЕАЪКРАТЕ ПЕНТРЪ КЪ Н'АЪ ШІМЕ; СЪНТ ЛЪ-
КРАТЕ ДЕ МАІ МЪАЦІ ІНШІ КАРІ НЪ С'АЪ
АНЦЕАЕС АНТРЕ СІНЕ ШІ СЕАМЪНЪ НІЩЕ МЪ-
АЪЛАРЕ ЄТЕРОЦЕНЕ АДЪНАТЕ ЛА ШН ЛОК.

ЛІПСА ШІМЕІ ЧЕ С'А ВЪЗЪТ АН СІСТЕМА
ЧЕА ПЪНЪ АКЪМ ЄСТЕ ДЕ ЧІА МАІ ГРАВНІКЪ

тр'єв'иц'з а се езга ан с'истема чеа н'с-оз, кзч'ї ач'єаста єсте с'в'ф'ф'л'єт'в'л' а н'в'з-ц'зт'в'р'її коп'їлор.

Ан тоат'є клас'єл'є с'з до м'н'єаск'з м'єто-д'в'л' анал'їт'к ка с'ин'г'в'р'л' м'єтод' к'в'їїн-ч'ос ла а н'в'з'ц'зт'в'р'з.

Ф'їїнд к'з л'їм'єа н'оас'т'р'з ар'є тр'єв'їн-ц'з д'є к'в'л'т'в'р'з, с'ин'г'в'р'з ва ф'ї л'їм'єа чеа ма'ї д'є н'єап'зрат'з тр'єв'їн'ц'з ш'ї пр'їн'т'р'ж'н-са бор ф'ї коп'її а н'т'р'в'д'ш'ї ан тоат'є ц'ї-їн'ц'є ш'ї л'їм'єїл'є.

П'єн'т'р'в' к'в'л'т'ївар'єа л'їм'єїї н'оас'т'р'є в'ом пр'її-м'ї ш'ї ал'т'є л'їм'єї с'пр'є а н'в'з'ц'зт'в'р'з.

Д'їн ач'єст'є л'їм'єї с'т'р'зїн'є ш'н'єл'є с'є бор езга ан ш'коал'з а н'д'аторат'є ш'ї ал'т'є н'є-ж'нд'аторат'є.

Ч'єл'є а н'д'аторат'є ш'н'єл'є бор ф'ї єгал'є ш'ї с'в'р'ор'ї л'їм'єїї ром'зн'єц'ї ш'ї ал'т'є докт'є.

Л'їм'єїї с'в'р'ор'ї ш'ї єгал'є в'ом пр'їїм'ї а н'т'з'їш' п'є італ'їана ш'ї ап'ої п'є фран'ц'єз'а; іар л'їм'єї докт'є, п'є лат'їна ш'ї єл'єн'їка.

М'єтод'в'л' анал'їт'к с'є ва а н'т'р'в'д'ш'ч'є, н'с н'с ма'ї ан ф'їє кар'є лек'ц'їє ан парт'є ч'ї ш'ї ан ф'їє-ч'є рам'в'р'з д'є а н'в'з'ц'зт'в'р'з, ш'ї ан тоат'з с'їст'єма ш'коал'єлор, д'ш'п'є к'в'м с'є ва б'єд'єа; а н'к'зт' кол'єц'в'л' а н'т'р'єг ва ф'ї ікоана ан мар'є а ф'їє-к'з'р'їа рам'в'р'з.

Ан ш'коал'єл'є а н'ч'єп'зтоар'є с'є ва а н-в'з'ца н'с ма'ї р'ом'зн'єц'їє; іар ан клас'в'л' ч'єа д'ш'п'є ш'р'м'з д'їн кар'є тр'єч'є ла ш'ман'їор'є с'є бор пр'єг'зт'ї ш'колар'її к'з а н'в'з'ц'зт'в'р'їл'є ч'є аш' с'з ш'р'єз'є ан клас'є ш'р'м'зтоар'є. Д'ї с'є бор да а н'ч'єп'зт'в'р'ї д'є Гр'змат'їка ром'зн'єаск'з, н'с ма'ї є-с'мпл'є ф'зр'з р'єг'в'л'є, н'с ма'ї д'єкл'їнац'її ш'ї кон'ж'згац'її; с'є бор т'їп'зр'ї а н'т'р'ад'їнс табл'є с'пр'є д'єпр'їнд'єр'є а к'в'ноа-ц'їє ш'ї а ч'їт'ї л'їт'єр'їє лат'їн'є ш'ї гр'єч'єц'її. Ан ач'єст'є табл'є ва ф'ї н'в'рат' ш'н' б'окаб'v-лар компарат'їв д'є борб'єл'є д'є а н'т'з'єа тр'є-в'їн'ц'з. Ка с'з ф'їм' кон'єк'в'єн'ц'ї ла м'єто-

д'в'л' адоптат (анал'їт'к), п'зш'їнд' д'їла ч'єл'є к'в'носк'vт'є к'зт'р'є ч'єл'є ма'ї п'з'ц'їн' к'в'носк'v-т'є ш'ї аша ма'ї а н'кол'є, б'окаб'vлар'vл' ва ф'ї ром'зн'єск' ш'ї італ'їєн'єск, ф'їїнд' пр'єа п'з'ц'їн'з д'єос'єб'їр'є ш'ї ла ортограф'їє а н'т'р'є ач'їст'є доз д'їал'єкт'є. Ач'єлаш'ї б'окаб'vлар' с'є ва да коп'їлор ан с'єм'єст'р'v д'ш'п'є ш'р'м'з ал ач'єст'vї клас, ал'к'зт'vїт' а н'т'р'ад'їнс р'ом'зн'єц'їє, італ'їєн'єц'їє ш'ї фран'ц'оз'єц'їє. Пр'їн' м'їж-лок'vл' ач'єст'а с'є д'єпр'їнд' ш'колар'її а ч'їт'ї к'зт'є тр'єї л'їм'єїл'є, аш'ї а н'т'їп'зр'єск' бор-б'єл'є ма'ї б'їн'є ан ц'їн'єр'єа д'є м'їнт'є ав'з'н'-д'ш'л'є ма'ї а н'т'z'їш' ан доз л'їм'єї, ш'ї д'є а долоар'з ка о р'єп'єт'їц'їє ан тр'єї, ф'зр'з а с'є ф'ач'є пр'єк'vр'мар'є; ш'ї ап'ої с'з с'є д'є-пр'їнд'z ф'їр'єц'їє ф'зр'з р'єг'vл'є а ф'ач'є о ком-парат'їє а н'т'р'є с'єм'н'єл'є ід'єїлор, кар'є ф'зр'з гр'єш'тат'є а н'ф'з'ц'їш'аз'z коп'їлор ш'н' ф'єл' д'є а н'ч'єп'zт' д'є л'їт'zрат'vр'z пр'акт'їк'z.

(Ка ш'р'ма.)

Кон'їт'vц'їа Тран'сїлван'її. *)

Т'єм'єл'їа ш'ї С'т'жл'п'її ч'єї ма'ї д'є фр'vн-т'є, кар'є ф'ак' кон'їт'vц'їа патр'їїї н'оас'т'р'є, с'т'аш' ан ш'р'м'зтоар'єл'є:

1. Арт'їкол'її ш'н'їр'її пол'їт'їч'єц'її а с'т'а-т'vр'їлор Тран'сїлван'її д'єла а н'в'л' 1542 н'з-н'z ла а. 1545.

*) Ач'єст' єк'ст'р'акт' інт'єр'єс'т'ор'їш' с'ад' а н-п'зр'т'zш'їт' р'єд'ак'ц'її д'є к'зт'р'z ш'н' до м'н' Іш'р'їк'он'єс'в'л' д'є нац'їє с'ас. Дом'н'їал'ш'ї, пр'єк'vм' ма'ї д'є м'vл'т'є ор'ї, аша ш'ї а-с'г'zдат'z в'оїєц'їє а р'їм'ж'н'їа ан ф'од'їєа н'оас'т'р'z а н'он'їм. Ної а н'єз' н'є с'їм'ц'їм' а н'д'аторат'її, аї а д'ш'ч'є п'єн'т'р'v а л'є с'ал'є о с'т'єн'єл'ї м'vл'ц'zм'їт'z ан п'vб'л'їк.

2. Діпломат анпзратѣлѣ Леополда, да анѣла 1691 Івнїе 4.

3. Санкція прагматикѣ, адекѣ леуїѣ-трѣа, прин каре ла анѣла 1744 статѣрїе Трансїлванїї, аѣ десфїнцат дрептѣла аде-церїї домнїторїѣлѣ, прїїмїна сѣкчесїа ка-сеї хабсбурґїко лотарїнгїче преѣм ан лі-нїа еѣрѣѣтѣаскѣ, аша шї ан чеа фемеїаскѣ.

4. Артїколії діеталї дела 1791 ан-коаче.

Пѣнктѣрїе ѣнїрїї чѣлор трїї нації, а-декѣ а ѣнѣѣрїлор (сѣпт каре нѣмїре се анцелег сїнгѣр прївїлеуїації немешї, фїе ачїа орї де че нації), а сѣкѣїлор шї а са-сілор сѣнт: 1. Сѣпѣнерѣа сѣпт ѣн до-мнїторїѣ общееск. 2. Сфатѣла де таїнѣ (ѣ-бернѣла) аакѣтѣїт дїнтрѣн нѣмѣр потрї-вїт де мѣѣларїї алевї дїн сѣнѣла нѣмї-телор нації. 3. Деїлїна армонїе а нації-лор. 4. Общеаска аѣѣнарѣ, че се нѣмѣше діетѣ. 5. Общеаска апѣраре а патрїїї.

Прїн діпломат анпзратѣлѣ Леополда се леуїѣше:

1. Словоѣенїа чѣлор патрѣ релїції прїїмїте де маї наїнте; адекѣ: а чїї ро-мано католичѣ, а кѣрїї дрептѣрїї ле аре шї чеа греко-католикѣ, а чїї елветїко-рефор-мате, а чїї аѣѣѣстано-протестанте шї а чїї соцінїане саѣ ѣнїтѣрѣшецї. 2. Ан-тѣрїреа тѣтѣрор дрептѣрїлор шї а прївї-леуїѣрїлор, че се афлѣ ан Трансїлванїа. 3. Антѣрїреа правїїлор Трансїлванїї. 4. Антѣрїреа трїѣлалелор шї але аитор де-регѣторїї. 5. Рѣнѣѣрїеа нѣмаї а патрїо-цілор пѣмѣнтенї ла деосїбітеле постѣрї а ле окѣрѣмѣрїї. 6. Анпѣрїреа пропрїетѣ-цілор конфїскате нѣмаї ла патрїоції че аѣ пѣс мерїте пентрѣ патрїе. 7. Рѣнѣѣрїеа ла чѣле маї маї де регѣторїї але патрїїї нѣмаї патрїоцілор пѣмѣнтенї. 8. Мо-

аѣла, аѣпѣ каре се кїамѣ шї се орѣнѣѣ-їеск діетеле. 9. Ашеѣареа пощелор.

Ла анѣла 1583 фѣвр. 11, Статѣтеле, адекѣ леуїїе партїѣларѣ а ле сасілор сѣѣ антѣрїт де кѣтрѣ Стефан Баторї, кра-їѣла Полонїї шї домнї тотдеодатѣ а Тран-сїлванїї, ан резїденція крїїаскѣ Краковїа. Ачѣаста есте констїтѣціа, де каре се еѣкѣрѣ мареле прїнціпат ал Трансїлванїї.

Кѣнтѣк.

(XXI)

(Аѣпѣ Кїшфалѣдї Шандор.)

Рѣѣрїа! че кѣрїї ла валѣ,
Ал вїецімї тїп сѣнїн,
Кѣнѣ нѣвѣам сѣ цїѣ де ѣалѣ,
Шї ерам вѣсѣла де плїн.
Аѣ тѣ, ѣнде ашѣѣѣтѣ
Пестѣ церѣмѣре нѣ флорїт
О вѣд нї ачѣа, нѣнѣѣратѣ,
Че де тот мѣѣ прѣпѣдїт.

Ан оглїнда'ції чѣа чѣреаскѣ
Мїнѣрѣї трѣп соѣ шѣѣ гѣсїт;
Дѣр фрѣмос сѣл нїмерїаскѣ
Анѣк ом нѣ лаѣ вѣпсїт.
Юнѣтратале апѣ, лакрѣмї
Фѣрїнцї мѣлате ам стрѣкѣрат,
Дїнѣцї мѣрѣмѣр де сѣсїпнѣмї
Дїссѣорї сѣѣ тѣрѣѣрат!

Арѣор де сѣѣѣарїѣ, де вѣакѣрї
Інѣкїт; аѣр сѣнѣѣтос,
Че мѣрѣц прїѣцї сїрѣ кѣмѣрї
Кѣ вѣрѣѣла чѣла пѣѣѣрѣс;

ТЪНТРЪН ВЕЛК ГРЕШ ДЕ ВІФОАРЕ
 АСПРЕ ВАНТЪРІ АІ РЪБААТ;
 СЛАБЛА ОСТЕНІТ РЕКОАРЕ
 ТОТ ЛА ТІНЕ АШ АФЛАТ!

АХ! ШІ МЖНДРА, НЕ НАВРАТЪ
 СЪБЕТ АЛТЪШ СЖН ДЕС ШМЕРІТ
 КІНЕ А ПРІВІ СТЖМПРАТЪ
 ДА АЛ СОАРЕЛЪШ СФІНЦІТ.
 ФРЪНЪЗЛАЪЦІ ВЕРЪІ АСКЪЦІТІ
 СЪСПІНЖНД ЕШ ЛЕАМ МІШКАТ,
 Ш'А ТАЛЕ ТАРІ РЪДЪЦІНЕ
 ДЪКРЪМЖНД ЛЕАМ АДЪПАТ!

А. АРДЕЛЕАН.

КЖТЕ ЧЕВА.

КЪМ АНЦЕЛЕЦІ АЧЕАСТА? ШН ОМ
 ПРІАМЪЛАТЕ ВОРЕІТОРІШ СЕ АФЛА ОДАТЪ АН
 СОЦІАТАТЕ КЪ ВЕСІТЪЛА КОМПОЗИТОР Д.
 М. БЕКЕР. — ВШІНД АЧЕСТ ДІН ШР-
 МЪ ДІН КАСЪ, ЗІСЕ ФЛЕКАРІША: „КЪМ СЪ
 АНЦЕЛЕЦЕМ АЧЕАСТА? ОАМЕНІІ ЛЪБДА ПЕ
 А. БЕКЕР, КА ПЕ ШН ВЪРБАТ ІСТЕЦ, ШІ ІАТЪ
 КЪ ЕЛ СЪПТ ТОАТЪ ПЕТРЕКАНІА НІЧІ ГЪРА НЪ
 ШАШ ДЕСКІСО.“ „СЪ ІЕРЦІ ДОМНЪЛЕ,“ РЕ-
 ПЪНСЕ О ДАМЪ, ЕЛ АШ ДЕСКІСО; ПЪНЪ КЖНД
 АІ ВОРЕІТ ДЪМНІАТА, АШ КЪКАТ ЧЕЛ ПЪЦІН
 ДЕ ДОАЪСПРЕЗЕЧЕ ОРІ.

АНТРЕБАРЕ НЕ ОМЕНЕАЦЪ. ШН ЕН-
 ГЛЕЪ АФЛАНДЪСЕ КА ОАСПЕТ ЛА ШН ГРАФ ДЕ
 ЦІРМАНІА, ВЪРЪЪ ДІН АНТЖМПЛАРЕ ШН ПЪХАР.
 ГРАФЪЛА АНТРЕБЪ, ДАКЪ АР ФІ ОБІЧНІТЪ
 АН ШНГЛІА АСЕМЕНЕА АПЪКЪТЪРЪЪ. ВЪНГЛЕЪЛА
 СЕ РЕКЪЛЕАСЕ ШІ РЕСПЪНСЕ: „АЧЕАСТА ТОК-
 МА НЪ, АНСЪ ДАКЪ СЕ АНТЖМПЛАЪ, ЧЕА ПЪ-
 ЦІН НЪМАІ АНТРЕАВЪ НІМІНІ ДЕ АЧЕА.

КОМПАІМЕНТ. ШН ПОПЪ ФРАНЦОЪСЕК СЕРІ-
 ДІКАСЕ СЪСЕ ПЕ ТЕАТЪРЪ, ІАР' ДІН ПАРТЕР СТЪРІ-
 ГА АЛЦІІ: „ЖОС, ЖОС!“ АНСЪ ДЖНЪЛА АШІ
 ЦЖНЪ ЛОКЪЛА, ШІ АНТОРКЖНДЪСЕ КЪТЪРЪ ПЪ-
 БЛІК ЗІСЕ КЪ ВАНДАЕЦЕ; „ДОМНІЛОР! ДЕ-
 КЖНД АН АДЪНАРЕА ДЪМІЛОР ВОАСТРЕ МІ
 САШ ФЪРАТ ШН ЧЕАС ДЕ АШР, МАІ ВЪКЪРОС
 ВОІЕСК А КЕЛТЪІ СПРЕ А'МІ КЪМПЪРА ШН БІЛЕТ
 ДЕ ТЕАТЪРЪ, ДЕ КЪТ АМІ ПЪНЕ ШІ ТАБАКІЕРА
 ЛА РІЗІКО.

ДІН ГЕТЕ.

ОМЪЛА ТРЕБЪІЕ СЪ'ШІ ПЛЪТЕАСКЪ СЪШМ
 РЪТЪЦІРІЛЕ САЛЕ ДАКЪ ВРЕА А СЪКЪПА ДЕ ЕЛЕ,
 ШІ АПОІ МАІ АРЕ СЪ СПЪІЕ ДЕ НОРОК.

ЧЕЛЕ МАІ МАРІ ГРЪШТЪЦІ СЖНТ АКОЛО,
 ШНДЕ НЪ ЛЕ КЪЪТЪМ.

КАРЕ НЪ ЦІЕ ІХЕІ, АЧЕЛА ТРЕБЪІЕ СЪ АН-
 ВЕЦЕ А СЕ ЛІНГЪШІ, АЛТФЕЛІЪ НЪ О СКОАТЪ
 ЛА КЪЛА. НЕМЪЛАЦМІРЕА ГОАДЕАШНА ЕСТЕ ШН
 ФЕЛІЪ ДЕ СЛЪБІЧЪНЕ. ВЪШ НІЧІ ОДАТЪ Н'АМ
 ВЪЪШТ, КА ОАМЕНІ ХАРНІЧІ СЪ ФІЕ ФОСТ НЕ'
 МЪЛАЦМІТОРІ.

ФРЪМСЕЦА НІЧІ ОДАТЪ НЪ СЕ ПОАТЪ ЖЪ-
 ДІКА ПЕ СІНЕ АНСЪШ.

ШН ФРАТЕ СПАРСЕ ОАЛЕ, ЧЕЛЕЛАЛТ СПАР-
 СЕ ШАЧОАРЕ. РЕА ЕКОНОМІЕ!

ЧЕА МАІ МАРЕ НОРОЧІРЕ ЕСТЕ АЧЕЕА, КА-
 РЕ АНДРЕУТЕАЪЪ ЛІПСЕЛЕ НОАСТРЕ ШІ ГРЕШЕ-
 ЛІЛЕ НІЛЕ ПОТРЕБЕЦЕ.

ОАМЕНІІ АДЖК КЪЦЕТЪТЪТОРІ ШІ СЕРІ-
 ОШІ АШ ПОЗИЦІЕ РЕА КЪТЪРЪ ПЪБЛІК. (НЪ ПЛАК).
 ПЕ ВЪТЪРЖНІ АІ КРЪЦЪМ, ПРЕКЪМ КРЪЦЪМ
 ПЕ ПРЪНЧІ.

НІМІК НЪ ЕСТЕ МАІ АНФРІКОШАТ, ДІКЪТ
 НЕШІІНЦА ЧЕА АЪКРЪТЪОАРЕ.